

Are Brean (f. 1965) er sjefredaktør i Tidsskriftet. Han er spesialist i nevrologi og ph.d.

Foto: Einar Nilsen

Forskning skal kaste lys over verden. Politikk er å foreta veivalg i det lyset. Derfor er politisk misbruk av forskning farlig

Fulle folk og gatelykter

«Forskning viser at det svært ofte er foreldrene og familien som sender barna sine ut på farefulle reiser. Dokumentasjon fra henholdsvis Høykommissæren for flyktninger, FAFO-rapporten fra 2014, samt en undersøkelse basert på intervjuer med 30 enslige mindreårige under 15 år fra Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo, avdekker at det i liten grad er barna selv som velger å legge ut på disse farefulle reisene. Barn tvinges altså i stor grad på flukt og ofte stilles de under press om å sende penger tilbake til familien.»

Dette skrev innvandringsminister Sylvi Listhaug i et innlegg på NRK Ytring 5. april 2016 (1). Problemet var at det ikke hadde kommet noen FAFO-rapport om dette i 2014, og at den øvrige forskningen slett ikke hadde vist det Listhaug påsto den hadde. «Klart feilaktig bruk» og «bringer forskningen i vanry» uttalte de aktuelle forskerne selv (2). Listhaug avviste kritikken. I *Politisk kvarter* på NRK 1 nektet hun å svare på hvilke forskningsresultater hun hadde brukt for å kunne fremme disse påstandene (3).

Rektor ved Universitetet i Oslo, Ole Petter Ottersen, gikk hardt ut i Aftenposten. «Det var simpelthen vondt å lytte til hennes bortforklaringer», skrev han (4). Og med henvisning til fiskeriminister Per Sandbergs nylige forsøk på å instruere Havforskningsinstituttets forskere, spurte han retorisk om det har begynt å danne seg et mønster i regjeringens misbruk av forskning (4).

Det er ikke første gang statsråd Listhaug er blitt beskyldt for å misbruke forskning for å understøtte egne konklusjoner. Så sent som i januar 2016 sendte UNICEF klagebrev til Justisdepartementet, etter at Listhaug brukte en FN-rapport til å begrunne innstramming i asylordningen. Hennes uttalelser var «ikke en korrekt gjengivelse av rapportens innhold», skrev UNICEF (5).

Politisk misbruk av forskning er gammelt nytt. Fenomenet er selvsagt velkjent fra diktatoriske regimer, der definisjonen av sannhet er et statsanliggende. «Borgerlig pseudovitenskap» var eksempelvis uttrykket som ble brukt om forskningsdisipliner som ikke var forenlig med den gamle sovjetstatens politikk, slik som genetikk (6). Men også i vestlige demokratier misbrukes forskning for politiske formål. Eksemplene er mange. Ett av de mest kjente er fra USA: I 2004 signerte over 9 000 amerikanske forskere, hvorav 49 nobelprisvinnere, et opprop som beskyldte Bush-administrasjonen for blant annet omfattende misbruk og feiltolkning av forskningsdata for å tilpasse dem politiske formål (7). Ifølge forskningsjournalisten Chris Mooney har republikanerne lang tradisjon for systematisk misbruk av forskning – helt fra Richard Nixons presidentperiode og til våre dagers fornektelse av menneskeskapte klimaendringer (8). I Europa forsvarte David Camerons regjering i sin tid en av de mange og omstridte britiske helsereformene med mer enn tvilsom tolkning av forskningsdata (9). Her i Norden har blant annet ulveforskeren Guillaume Chapron rykket ut mot den konservative

svenske regjeringens misbruk av hans forskningsresultater (10). Og i Norge viser en nylig forskningsartikkel at politikere selektivt plukker forskningsresultater som støtter deres respektive standpunkter og strategier for å påvirke beslutninger om skjenketider for alkohol (11).

Politikere er selvsagt i sin fulle rett til å velge å bruke forskning, eller å se bort fra den. For forskningsresultater er i sin natur sjelden nøytrale. De påvirkes av valg av metodikk, forskerens forutinntatte meninger, valg av analysemetode og forskerens tolkning av funnene, bare for å nevne noe. Dette er både vitenskapsteoretisk og praktisk elementært, og kun en av grunnene til at intet område blir «ferdig» utforsket. Men like elementært er det at dersom man velger å henvise til forskning, må dette gjøres korrekt og edruelig. Direkte feilsiteringer, «cherry picking» og bevisst feiltolkning av resultater er og blir misbruk. Slik misbruk er farlig, for forskningens rolle er å kaste lys over virkeligheten. Det er det lyset politikere skal bruke til å gjøre veivalg på våre vegne.

Den skotske forfatteren Andrew Lang (1844–1912) er tillagt uttrykket «Politikere bruker statistikk slik fulle folk bruker gatelykter; til støtte, ikke til opplysning» (12). I en stadig mer kompleks og uoversiktlig verden trenger vi mer enn noen gang politikere som oppfører seg edruelig i møte med forskning, ikke som fulle folk.

Litteratur

1. Listhaug S. Innstramming til barnas beste. NRK Ytring 5.4. 2016. www.nrk.no/ytring/innstramming-til-barnas-beste-1.12883602 [12.4.2016].
2. Kristiansen BS, Tjernshaugen K. Nye påstander om at Listhaug misbraker asylbarn-forskning. Aftenposten 6.4. 2016. www.aftenposten.no/incoming/Nye-pastander-om-at-Listhaug-misbraker-asylbarn-forskning-8419789.html [12.4.2016].
3. Politisk kvarter. NRK 1. 7.4. 2016.
4. Ottersen OP. Et mønster i misbruk av forskning? NRK Ytring 7.4. 2016. www.nrk.no/ytring/et-monster-i-misbruk-av-forskning_-1.12889514 [12.4.2016].
5. Tjernshaugen K. Listhaug beskyldes for misbruk av rapport om asylbarn. Aftenposten 20.4. 2016. www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/Listhaug-beskyldes-for-misbruk-av-rapport-om-asylbarn-8324155.html [12.4.2016].
6. Turner M. Drug discovery: A life of tumult and triumph. Nature 2016; 530: 157–8.
7. Union of concerned scientists. Scientific Integrity in Policy Making. Investigation of the Bush administration's abuse of science, September 2005. www.ucsusa.org/our-work/center-science-and-democracy/promoting-scientific-integrity/reports-scientific-integrity.html#_wv1xK2dJkeE [12.4.2016].
8. Mooney C. The Republican war on science. New York, NY: Basic Books, 2005.
9. Goldacre B. NHS leaflet mixes past and present. The Guardian 16.4. 2011. www.theguardian.com/commentisfree/2011/apr/16/bad-science-goldacre-nhs-statistics [12.4. 2016].
10. Chapron G. Challenge the abuse of science in setting policy. Nature 2014; 516: 289.
11. Rossow I, Ugland T, Baklien B. Use of research in local alcohol policy-making. Drugs and Alcohol Today 2015; 15: 192–202.
12. Lang A. Wikiquote. https://en.wikiquote.org/wiki/Andrew_Lang [12.4. 2016].

Engelsk oversettelse på www.tidsskriftet.no